

MAGYARORSZÁG KATONAI ELLENŐRZÉSE A NEMZETKÖZI JOG SZEMPONTJÁBÓL

ÍRTA

BÚZA LÁSZLÓ D^F
SZEGEDI EGYETEMI NY. R. TANÁR

A «STUDIUM»
KÖNYVKERESKEDELMI ÉS KÖNYVKIADÓ RT. (IV.)
BIZOMÁNYA. 1925.

Magyarország katonai ellenőrzése a nemzetközi jog szempontjából.

Írta: *Dr. Búza László*, szegedi egyetemi ny. r. tanár.

A békeszerződések a központi hatalmak, katonai leszerelését nemzetközi ellenőrzés alá helyezték. A leszerelés végrehajtása a Szövetséges és Társult Főhatalmak által erre a célra kinevezett Szövetségek közötti Bizottságok ellenőrzése alatt történt. E bizottságok: 1. a Katonai, 2. a Hadihajózási, 3. a Léghajózási Ellenőrző Bizottság az entente-főhatalmak megbízottaiból alakultak s feladatuk a békeszerződésben foglalt azon összes katonai, hadihajózási és léghajózási rendelkezések végrehajtásának ellenőrzése „melyeknek végrehajtására bizonyos határidő van megszabva.”,

A békeszerződések a Szövetségek közötti Ellenőrző Bizottságok mellett az ellenőrzés szervévé tették a Nemzetek Szövetségének Tanácsát is, amennyiben Németország a versailles-i szerződés 213., Ausztria a st.-germain-i szerződés 159., Bulgária a neuilly-i szerződés 104. s Magyarország a trianoni szerződés 143. szakasza értelmében azt a kötelezettséget vállalta, „hogy mindaddig, míg a jelen szerződés hatályban van, aláveti magát minden olyan vizsgálatnak, amelyet a Nemzetek Szövetségének Tanácsa szöke többséggel szükségesnek ítél.”

Törökország a lausannei szerződéssel mentesítette magát ez alól az ellenőrzés alól, melyet a sèvres-i szerződés 432. szakasza reá is megállapított.

A két ellenőrző szerv, illetőleg a kétféle ellenőrzés, egymáshoz való viszonyára nézve — bár kétségtelen, hogy a békeszerződések értelmében a Nemzetek Szövetségét a békeszerződések érvényességének egész tartama alatt, a Szövetségek közötti Ellenőrző Bizottságok működésétől függetlenül, bármely időben megilleti elvileg az investigatio joga — úgy a Nemzetek Szövetségének Tanácsa, mint a Nagykövetségi Konferencia azt az álláspontot foglalta el, hogy a kétféle ellenőrzés nem egyidejűleg, illetőleg nem mint concurráló fog gyakoroltatni. A leszerelés foganatosításának ellenőrzése kizárólag a Szövetségek közötti Bizottságok hatáskörébe tartozik, a Nemzetek Szövetségének investi-

gatos joga viszont csak akkor veszi kezdetét, mikor a leszerelés már végre van hajtva s az ellenőrző bizottságok mindenike megszüntette működését.¹ A Nemzetek Szövetségének ellenőrzése arra szorítkozik, hogy az illető már leszerelt állam nem szegi-e meg azokat a korlátozásokat, melyeket haderejére a békeszerződés megállapított.

A Nemzetek Szövetségének investigates joga ez állásfoglalás folytán egy kezdődési határidőhöz köttetett: a békeszerződés által elrendelt leszerelés befejezéséhez, mely a Szövetségközi Ellenőrző Bizottságok működésére nézve viszont mint végződési határidő szerepel: Hogy ennek az időpontnak a bekövetkezését ki van jogosítva megállapítani, arra nézve a békeszerződések kifejezetten nem intézkednek. A Nemzetek Szövetségének Tanácsa 1923 április 21. és 23-iki ülésin foglalkozott Bulgáriának az iránti kérelmével, hogy a Nemzetek Szövetsége vegye át a katonai ellenőrzés gyakorlását, megállapítván, hogy a leszerelés be van fejezve és hogy az az idő, melyre a Szövetségközi Bizottság ellenőrzése szólt, lejárt. A Tanács arra az álláspontra helyezkedett, hogy ez az ügy a Nagykövetek Konferenciája elé tartozik s napirendre tért a kérdés felett.²

Pedig a Tanácsnak ez az álláspontja, nézetem szerint, téves. A Szövetséges és Társult Főhatalmaknak a Szövetségközi Bizottságok által gyakorolt ellenőrzése a békeszerződések értelmében csak a leszerelés foganatosítására, tehát csak arra az időre szól, míg a leszerelés foganatosítva nincs. Ha a leszerelési végre van hajtva — s ennek a békeszerződések értelmében 3 hónap alatt meg kellett volna történnie — a Főhatalmak ellenőrzési joga s a Szövetségközi Bizottságok működése véget ér. A Főhatalmaknak s a Nagyköveti Konferenciának, mely a Főhatalmak közös szerve, nincs joga az ellenőrzést tetszése szerinti ideig meghosszabbítani. Az ellenőrzés vége egy objectiv ismérv, egy konstatálható esemény bekövetkezéséhez van kötve. A kérdés csali az, hogy ennek az eseménynek a bekövetkezését ki állapítja meg.

Minthogy a békeszerződések erre nézve nem intézkednek, az általános nemzetközi jogszabályok irányadók s minthogy az ellenőrzés alá helyezett államok közül Magyarország, Ausztria és Bulgária tagjai a Nemzetek Szövetségének, őket illetően a Nemzetek Szövetségéről szóló egyezségokmány veendő alapul. Ha ez államok valamelyike azt állítja, hogy a leszerelés be van fejezve s így az az idő, melyre a Szövetségközi Bizottság ellenőrzése szól, lejárt, a Főhatalmak, illetőleg az ezeket képviselő Nagyköveti Konferencia viszont ezt a meg-

¹ V. ö. *Schücking-Wehberg*: Die Satzung des Völkerbundes. II. Auflage. Berlin, 1924. 410—411. lap.

² Journ. Off. IV. année. 1923. 586—587., 602., 670—678. lap.

állapítást nem fogadja el s a békeszerződés által részére biztosított ellenőrzési joghoz továbbra is ragaszkodik, egy a Szövetség tagjai közt felmerült vitás kérdés áll elő, melyre a paktum 12. és következő szakaszai alkalmazandók. Ha az ügyet az egyik fél a Tanács elé terjeszti, a Tanács azzal a 15. §. rendelkezései szerint foglalkozni köteles s nem utasíthatja el az ügyet, mint nem hatáskörébe tartozót.

Salandra, ki a Bulgária részéről előterjesztett kérelemnek a Tanácsban referense volt, eredeti előadói javaslatában Bulgáriát és a Nagyköveti Konferenciát két szemben álló félként tüntette fel.³ A Tanácsban javaslatának ezt a pontját — mint mondotta, francia kollegája propositiojára — módosította azzal az indokolással, hogy a Nagyköveti Konferencia egy, a békeszerződés által kreált organizatio s így nem állítható, mint fél, Bulgáriával szemben. Pedig ez a felfogás téves. A Nagyköveti Konferencia nein önálló nemzetközi jogalany, nem külön jogosítványokkal felruházott organizatio, hanem csak a Főhatalmak közös szerve bizonyos, őket együttesen megillető jogok gyakorlására. A vita tehát, mely a Nagyköveti Konferencia és egy idegen állam közt felmerül, jogilag az illető államnak a Főhatalmakkal felmerült vitája s ha a kérdéses állam tagja¹ a Nemzetek Szövetségének, a vita a paktum 12., 13. és 15. §§-ainak rendelkezései alá esik.

A Tanács 1924 március 13-iki ülésén a Korfu-affaire-ból kifolyólag a kiküldött jogász-bizottság szakvéleménye alapján megállapította, hogy, ha egy vitás kérdés, mint olyan, mely szakadáshoz vezethet, a Tanács elé kerül, a Tanács, mint praejudiciális kérdést nem vizsgálhatja felül, hogy a vitának az e paktum által előirt kelléke tényleg fennforog-e. Arra nézve, hogy e vitás kérdés olyan-e, mely szakadáshoz vezethet, az érdekelt állam minősítése döntő.⁴ A Tanács tehát ezen a cimen sem jogosult a Főhatalmakkal, illetőleg a Nagyköveti Konferenciával felmerült vitás kérdés tárgyalását a limine elutasítani.

A Tanács, ha mint vitás kérdés eléje terjesztetik, nem zárkozhatik el annak érdemleges tárgyalása elől, hogy a leszerelés végre van-e hajtva s hogy ennek következtében a Szövetségeközi Ellenőrző Bizottságok működése befejezendő-e.

A Szövetségeközi Ellenőrző Bizottságok működése tehát akkor ér véget, ha hivatalosan megállapítatik, hogy a békeszerződés által elrendelt leszerelés végre van hajtva. Viszont a Nemzetek Szövetségét megillető investigatio a Szövetségeközi Ellenőrző Bizottságok működésének megszűnésével veszi kezdetét. Mivel a leszerelés végrehajtása még nem konstatáltatott s a Szövetség-

³ Journ. Off. 1923. IV. année. 677. lap.

⁴ Journ. Off. 1924. V. annate. 523. és k. I. V. ö. Gharries de Visscher: L'interprétation du pacte au lendemain d'un différend italo-grec. Revue de droit intern. erf. de législation comparée. 1924. LI. évf. 213. és k. i.

közi Ellenőrző Bizottságok meg nem szüntették meg működésüket, a Nemzetek Szövetségének investigációs joga ma még nem gyakoroltatik, de az ellenőrzés rendszerének ez a változása a legkomolyabb előkészítés stádiumában van s minden valószínűség szerint rövid időn belül meg fog történni.

A Nemzetek Szövetségét már megalakulása óta foglalkoztatja az investigációs jog gyakorlásának előkészítése. A Tanács 1920 május 19-iki ülésén Bourgeois mutatott⁵ rá arra, hogy a megfelelő technikai bizottságot jó előre meg kell alakítani, hogy szükség esetén az investigatio foganatosítható legyen. Ennek folyományaként a leszerelési állandó véleményező bizottság 1920 szeptember 1. ülésében vizsgálat tárgyává tette a kérdést s javaslatára a Tanács 1920 okt. 28-iki ülésén megbízta a leszerelési állandó bizottság albizottságait, hogy delegátusaik útján kérjék ki az érdekelt kormányok véleményét a Tanács által gyakorlandó investigatio szervezetére nézve.⁶ 1920 dec. 12-iki ülésén a Tanács az állandó véleményező bizottság előterjesztése alapján már azokat az alapelveket is megállapította, melyek szerint az investigatio gyakorlandó lesz. 1. Az investigatioval a Tanács e szerint az állandó véleményező bizottságot bizza meg, ez vizsgálóbizottságot küld ki saját tagjai sorából és pedig a Tanácsban képviselt mindenik államnak egy-egy delegátusát. Ezek a delegátusok szakférfiakkal egészítik ki magukat, kiknek számát a vizsgálat tárgya és jelentősége szerint a bizottságban képviselt mindenik államra nézve egyenlően, az állandó bizottság állapítja meg. 2. A vizsgálóbizottság maga választja meg elnökét, kit a Tanács erősít meg. 3. A bizottság megbízatását a Tanácstól kapja; a Tanács egyidejűleg értesíti annak az államnak a kormányát, amelynek területén a vizsgálat lesz. 4. A vizsgálóbizottság működéséről jelentést tesz a Tanácsnak s e jelentés másolatát az állandó bizottsághoz is beterjeszti. 5. A vizsgálóbizottság tagjait a diplomaták immunitása illeti meg. 6. A költségek viselése a vizsgálat eredményétől függ, t. i. attól, hogy az indokoltnak bizonyult-e vagy sem.⁷

1921-ben a Tanács két ízben foglalkozott az investigatio kérdésével. Június 27-iki ülésén, az állandó véleményező bizottság előterjesztése alapján megjelölte azokat a dokumentumokat, melyekkel a Nagyköveti Konferencia által már előbb rendelkezésre bocsátott adatok még kiegészítendők lesznek.⁸ Szeptember 16-iki ülésén pedig az investigation előírányzandó költségek kérdésével foglalkozván úgy határozott, hogy mivel előre nem állapítható meg, lesz-e egyáltalán szükség ilyen kiadásokra, nem

⁵ Journ. Off. 1924. V. année. 1010. és 11. lap; és Schücking-Wehlberg: i. m. 409. és k. 1.

⁶ Journ. Off. 1920. I. année. 35. és k., 45. lap.

⁷ Journ. Off. 1921. II. année. 28., 29. lap.

⁸ Journ. Off. 1921. II. année. 753. és k. 1.

javasolja, hogy a második közgyűlés e célra bizonyos összeget irányozzon elő a következő évi költségvetésben. Ha ilyen kiadások tényleg felmerülnének, azok az „előre nem látott kiadások” címén lesznek elszámolandók.⁹

Ez a határozat mutatja, hogy a Tanács nem látta közeli nek azt az időpontot, melyben investigation joga kezdetét fogja venni. A dolog tényleg így is állt. Az egész kérdés hosszabb időre lekerült a Tanács napirendjéről. Közben a Nagykövetek Konferenciája 1922 dec. 6-iki levelével kísérletet tett arra, hogy a Nemzetek Szövetségét megillető investigatio mellőzésével a Főhatalmak ellenőrzési joga állandósíttassék egy úgynevezett katonai garanciabizottság létesítésével, melyben a Főhatalmak képviselői foglaltak volna helyet s melynek hatásköre Magyarországra, Ausztriára és Bulgáriára terjedt volna ki. Ez a terv természetesen csak az érdekelt államok hozzájárulása esetén lett volna realizálható s mivel ezek a hozzájárulást megtagadták, meghiúsult. A Nemzetek Szövetsége investigations jogának előkészítése ily módon újból aktuálissá lett. Az 1923 április 21-iki és 23-iki ülésen foglalkozott e kérdéssel újból a Tanács Bulgária fentebb tárgyalt előterjesztése alapján.

Az investigatio ügye azonban csak 1924-ben jutott a konkrét előkészítik stádiumába. Nagy-Britannia kezdeményezésére került az ügy a Tanács elé, mely az angol delegátus előterjesztését június 17-iki ülésén vette tárgyalás alá Romániának, a S. H. S. királyságnak, Bulgáriának, Görögországnak, Ausztriának és Magyarországnak a külön-külön előterjesztett kérelmével együtt, hogy mint különösen érdekelt államok az ügy tárgyalására a Tanácsba képviselőt küldhessenek. A Tanács megbízta az állandó véleményező bizottságot, hogy a kérdésnek már előbb megkezdett vizsgálatát folytatva, az investigatio szervezetére nézve, terjesszen a Tanács elé olyan javaslatot, mely a fenforgó viszonyoknak megfelel. Az a kérdés, hogy egyes tagállamok meghívandók-e mint különösen érdekelték ez ügy tárgyalására a Tanácsba, véleményezés végett egy jogász-bizottság elé terjesztett.¹⁰

Úgy a jogász-bizottság véleménye, mint az állandó véleményező bizottság által kidolgozott szabályzat a Tanácsnak az 5-ik közgyűléssel egyidejűleg Genfben tartott harmincadik ülészakára került.

A jogász-bizottság, melybe a Tanácsban képviselt mindenik állam egy-egy tagot delegált, minden indokolás nélkül azt a véleményt terjesztette elő, hogy az investigatio ügyét a Tanácsnak rendes összetételében, bármely más állam képviselőjének bevonása nélkül kell tárgyalnia, úgy az investigatio gyakor-

¹⁰ Journ. Off. 1921. II. année. 1137. és k. 1.

¹¹ Journ. Off. 1924. V. année. 920—22. lap.

lásának módját, tehát az alkalmazandó módszereket és eszközöket» mint az investigatio jog határait, vagyis azt a kérdést illetően, hogy az investigatio tervbe vett mérve megfelel-e a békeszerződésekben megállapított kereteknek.¹¹ A Tanács elfogadta a jogász^bizottság véleményét¹² s szept. 23-iki ülésén rendes összetételében vette az eléje terjesztett szabályzat-tervezetet tárgyalás alá s szept. 27-iki ülésén megállapította a végleges szöveget.¹³

E szerint az investigatiót a Tanács rendeli el. A Tanács határozatát az állandó véleményező bizottság készíti elő. Ez a bizottság minden évben, lehetőleg a következő évre szólóan, előterjeszti az investigatio programját. A bizottság ezt a programot azoknak a jelentéseknek és tudósításoknak alapján készíti elő, melyeket hivatalosan, t. i. a Nemzetek Szövetsége főtitkárja utján kap. A Nemzetek Szövetsége mindenik tagja jogosítva van mindazt a jelentést és tudósítást a Tanács vizsgálata alá való terjesztés céljából a főtitkárhoz benyújtani, mely nézete szerint az investigatiót szükségessé teszi. A Tanács tagjai az ilyen jelentéseket és tudósításokat közvetlenül is előterjeszthetik a Tanácsban. A Tanács és az állandó véleményező bizottság tehát csak a tagállamok kormányainak előterjesztése alapján hozhat határozatot; magánszemélyek beadványait vagy éppen névtelen feljelentéseket nem vehet figyelembe. Az állandó véleményező bizottság a Tanács bármely ülészakára javaslatot tehet az eredeti program kibővítésére. Ha a kapott jelentések a véleményező bizottság azonnali összehívását tették szükségessé, az indokolt véleményt terjeszt a Tanács elé, mely őt az investigatio előkészítésével megbízhatja. Az állandó véleményező bizottságban az investigatioval összefüggő kérdések tárgyalásánál képviselve lesznek mindazok az államok, melyek a Tanácsnak nem tagjai és szomszédosak azzal az investigationnal érintett állammal, amelyre vonatkozó kérdések kerülnek tárgyalás alá.

Az investigatiót az *investigatio bizottság* hajtja végre. E bizottságok a következően alakulnak meg: Az állandó véleményező bizottság a szakértők egy listáját állítja össze és terjeszti a Tanács elé jóváhagyás végett. E lista a Tanácsban képviselt államok kormányai által egyenlő számban kijelölt szakértők neveit öleli fel. Ha a Tanács összetétele változik, a lista megfelelően revideálandó.

Midőn egy meghatározott államra szólóan investigatio bizottságot kell alakítani, az állandó véleményező bizottság javaslatot tesz a Tanácsnak a bizottság összeállítására. A bizottság tagjai az előbb tárgyalt listáról választandók és pedig

¹¹Journ. Off. 1924. V. aminée. 1315—16. lap.

¹²U. o. 1317. lap,

¹³U. o. 1349. lap.

egyenlő számú szakértő választandó a részvételre jogosult valamennyi állam részéről. Minden investigációs bizottságban képviselve lesznek a Tanácsban képviselt államok. Ha a Tanácsnak a bizottság megállapításakor egy volt semleges állam s egy a háborúban résztvett s az investigationnak alávetett állammal szomszédos állam sem volna tagja, a Tanács e kategóriákba tartozó államok közül kijelöl egyet-egyet, mint olyat, melynek szakértői a Tanácsban képviselt államok szakértőihöz csatolkozva az investigációs bizottság tagjai lesznek. Az investigationnak alávetett államok polgárai nem lehetnek tagjai egy investigációs bizottságnak sem.

Ugyanazon államban, bár különböző tárgyakra elrendelt investigatio egy és ugyanazon bizottság által foganatosítandó egy és ugyanazon elnökkel, aki a Tanáccsal szemben az egész investigatioért felelős. Az elnököt a Tanács egy évi időtartamra előre választja meg. Az elnök a Tanácstól kapott instructiók határai között maga határozza meg a munkaprogrammot, szabadon jár el a bizottság tagjainak összehívásánál és a bizottság belső szervezésénél, figyelembe véve azonban a szabályzatnak azt a rendeltetését, hogy minden helyi investigációs aktus legalább három, különböző nemzetiségű szakértőből alakított bizottság által foganatosítandó. A bizottsági elnökök csak az investigatio idején fognak az ellenőrzésnek alávetett állam területén tartózkodni. Az elnök bejelentése alapján a Nemzetek Szövetségének főtitkára értesíti az illető államot arról az időpontról, melyben az investigatio kezdetét veszi. Különben az investigatio meglepetésszerű jellege megóvándó és e célból az elnök az egyes enquetek precíz tárgyát csak az utolsó pillanatban fedheti fel.

Az investigációs bizottság csak a tények megállapítására szorítkozik. A bizottság jelentését az elnök az esetleges kisebbségi véleménnyel együtt egyidejűleg a Tanács és az állandó véleményező bizottság elé terjeszti. Ez utóbbi indokolt véleményt terjeszt a jelentésről a Tanács elé. Minden investigatio költségét elvileg — hacsak a Tanács ellenkezően nem dönt — a Nemzetek Szövetsége viseli.

E szabályzat reánk nézve kétségkívül legsúlyosabb pontja a szomszéd államoknak az investigatióban való részvétele. Ez annyival inkább súlyos, mert az 1920-ban megállapított alapelvek — mint láttuk — a szomszéd államok bevonását semmilyen formában sem tervezték.

Magában a Tanácsban is hosszú vita volt e kérdés felett.

Az állandó véleményező bizottság által előterjesztett eredeti tervezet az állandó bizottságban a szomszédos államokat nem vonta be, ellenben jogot adott nekik arra, hogy az investigációs bizottságok megállapításánál alapul szolgáló szakértői listára a Tanácsban képviselt államokkal együtt szakértőket

jelölhessenek ki. Az investigatios bizottság megválasztására nézve alternatív javaslat került a Tanács elé. A belga, brazíliai, spanyol, francia, japán, cseh-szlovák és uruguay-i bizottsági tagok által elfogadott szöveg szerint, az investigatios bizottság a Tanácsban képviselt és a szomszédos államok szakértői sorából lett volna megválasztandó, míg az angol és az olasz delegátus által elfogadott szöveg értelmében a bizottság csak a Tanácsban képviselt államok szakértői közül választatott volna meg. A szomszédos államok szakértői csak azért jelöltettek volna ki, hogy szükség esetén a bizottságba bevonhatók legyenek. A svéd delegátus tartózkodott az állásfoglalástól s ahhoz sem járult hozzá, hogy a szomszédos államok részéről szakértők jelöltesenek ki.

Az egyes investigatios aktusokat foganatosító három tagú bizottság összetétele tárgyában is alternatív javaslat terjesztett elő. A belga, brazíliai, francia, spanyol, japán, cseh-szlovák és uruguay-i delegátusok azt javasolták, hogy a három tag közül egy minden esetben hacsak lehetséges, egy szomszédos állam szakértője legyen. Míg az angol, olasz és svéd delegátusok ezt a megszorítást nem fogadták el.¹⁴

A Tanács szept. 23. és 25-iki ülésein foglalkozott a szomszédos államok részvételének kérdésével.

Az *angol* delegátus a pártatlanság biztosítása szempontjából foglalt állást a szomszédos államok szakértőinek az investigatios bizottságba való bevonása ellen. „Rámutatott arra, hogy az investigationnak alávetett államokban a szomszédos államok bevonása azt az érzést váltaná ki, hogy a bizottság nem a szó igazi értelmében *vett* szakértői bizottság, hanem politikai érdekeket szolgál s ez állandó súrlódásokat eredményezne.

A *francia* delegátus szerint pártatlanság hiányáról nem lehet beszélni akkor, amikor a bizottságban szakemberek és nem politikusok foglalnak helyet. A pártatlanság különben is csak jelszó, van negatív és van éber, cselekvő, pozitív pártatlanság. Az investigationnal ez utóbbira van szükség. Nemcsak azt kell nézni, hogy az investigationnak alávetett államok nyugalma mi biztosítja, hanem azt is, hogy mi biztosítja a nyugalmat azokban a szomszédos államokban, melyekre nézve az investigatio nem üres processus, hanem az élet és halál kérdése.

Az elnöklő *belga* delegátus szerint, a pártatlanság követelménye egyrészt az, hogy az investigatio az alávetett államokkal szemben ne legyen vexatorikus és ne legyen arrogáns, de másrészt az is, hogy megnyugtassa azoknak a szomszédos államoknak közvéleményét, melyek fenyegetve érzik magukat és amelyek éppen erre tekintettel alkották meg ezt a garanciát. Rámutatott arra, hogyha a szomszédos államok szakértőit azért

¹⁴ Journ. Off. 1924. V. année. 1588. lap.

kell kijárni, mert mint ellenségek és győzők nem pártatlanok, miért nem zárják ki a Tanácsban állandóan képviselt nagyhatalmak szakértőit is. Ennek az álláspontnak az volna egyetlen lehetséges konzekvenciája, hogy az investigatios bizottságban csak a volt semleges államok szakértői foglaljanak helyet.

A *csehszlovák* delegátus is a francia-belga állásponthoz csatlakozott. Szerinte az egész tárgyalás helytelen vágányra került. A pártatlanság hiányáról beszélni *egy* szakértői bizottságban, mely egyszerűen tényeket konstatál vagy nem konstatál, lehetetlen.

A *svéd* delegátus, a szomszédos államok mindennemű részvétele ellen foglalt állást. Szerinte a Nemzetek Szövetségének hitele volna veszélyeztetve, ha az investigation szervezet az érdekelt államokban azt az érzést váltaná ki, hogy az a szükség pártatlanság minden garanciájával nem rendelkezik.

A *japán* delegátus kompromisszumot ajánlott, olyan értelemben, hogy a szomszédos államok szakértői-ne legyenek a *bizottság* tagjai, de mint ülnökök jelen lehessenek, kiknek szavazatjuk nincs, de akik közölhetik speciális értesüléseiket.

Az *olasz* delegátus szintén kompromisszumot ajánlott. Szerinte nem volna helyes a szomszédos államokat a bizottságból teljesen kirekeszteni, de viszont annak a lehetőségét is keli zárni, hogy a bizottság esetleg csak a szomszédos államok szakértőiből alakíttassék meg.¹⁵

A szeptember 25-iki ülésen az angol és francia delegátusok újabb kompromisszumos javaslatokat tettek. Az *angol* javaslat öt tagú investigatios bizottságot kontemplált, melynek 3 tagja a Tanácsban állandóan képviselt államok, egy-egy tagja pedig a volt semleges és a szomszédos államok szakértői sorából választott volna, előnyben részesítve e két utóbbi választásánál az az állam, mely a Tanácsban mint választott tag, éppen képviselve van. A *francia* javaslat szerint a bizottságban a következők foglaltak volna helyet: 1. a Tanácsban képviselt összes államok egy-egy szakértője, 2. az összes szomszédos államok egy-egy szakértője, kik közül azonban az érdekelt államok meg egyezése szerint, csak egynek volna szavazati joga, a többi csak mint ülnök vehetne részt a bizottság munkálataiban és végül 3. egy volt semleges állam szakértője.¹⁶

A Tanács albizottságot küldött ki az ellentétek kiegyenlítésére. Ez az albizottság szept. 27-ki ülésén terjesztette elő javaslatát, mely egyhangúlag elfogadtatott s a szervezeti szabályzat ide vonatkozó főntebb tárgyalt rendelkezéseit alkotja.

A szervezeti szabályzatnak a szomszédos államok részvételeire vonatkozó rendelkezései tehát egy nehezen létrejött kompro-

¹⁵ Journ. Off. 1924. V. année. 1327. és k. 1.

¹⁶ Journ. Off. 1924. V. année. 1340—42. lap.

missum eredményét képezik. Ez a körülmény érthetővé teszi, hogy a Tanács nem szívesen látja ennek a kérdésnek bármely vonatkozásiban való újbóli megbolygatását. A magyar kormány a Tanács Kómában tartott 32. ülészakára 1924 dec. 8-iki kelettel jegyzéket küldött, melyben egyrészt annak közlését kérte, hogy a Tanács mely indokok alapján határozott az investigatio kérdése felett rendes összetételében, más államok bevonása nélkül, más részről azt, hogy a szomszédos államok részvételére vonatkozó határozatát vegye újabb megfontolás alá. A Tanács a beadványra úgy határozott, hogy ez ügynek újból való megvitatásába nem bocsátkozhatok.

Magyarország és általában az investigationak alávetett államok azonban, nézetem szerint, nem vehetik egyszerűen tudomásul az ügynek illeténvaló rendezését, mert ez egyrészt súlyosan sértő az állam nemzetközjogi helyzete s különösen a Nemzetek Szövetségében elfoglalt jogállása szempontjából, másrészt ellentétben áll a paktum rendelkezéseivel. A következőkben azt kívánom kimutatni: 1. arra a határozatra, mellyel a Tanács az érdekelt államok bevonását elutasította, 2. magára az investigation szabályzatra nézve.

A Tanács azt a határozatot, mely szerint az ellenőrzés kérdésében rendes összetételében, bármely más állam képviselőinek bevonása nélkül hozandó a határozat, — mint tudjuk — egy jogász-bizottság véleménye alapján hozta. A jogász-bizottság véleményes előterjesztése egészen rövid, mindössze az elfoglalt álláspont kijelentésére szorítkozik és nélkülöz minden indokolást. Azokból a nyilatkozatokból azonban, melyek a Tanácsban e tárgyalás során elhangzottak, megállapítható, hogy a jogász-bizottság azzal az indokolással helyezkedett erre az álláspontra, hogy itt nem egyébről van szó, mint a Nemzetek Szövetsége egy új szervezetének megállapításáról, az ilyen új szervezet létesítése pedig a Tanács által rendes összetételében foganatosítandó, mert ez a Szövetséget a maga egészében érdeklő ügy és így nincsen állam, melynek érdekeit különösen érintené és amely erre tekintettel a paktum 4-ik szakaszának 5-ik bekezdése alapján a Tanácsba meghívandó lenne.

Ez az indokolás azonban csak akkor lenne elfogadható, ha az investigatio szervezet egy általános, minden tagállamra egyaránt kiterjedő szervezet volna s nem szorítkoznék kifejezetten csak négy meghatározott államra. Az általános, minden tagállamra kiterjedő szervezetnél tényleg nincs különösen érdekelt állam, mely a Tanácsba meghívandó lenne. Egészen más a helyzet azonban az egyes meghatározott államokra vonatkozó speciális organisational. Azt mondani, hogy itt sincs olyan állam, melynek érdekeit az ügy „különösen” t. i. a többi tagállamnál inkább érintené, egészen tarthatatlan álláspont.

Ezeknek az érdekelt államoknak a Tanácsba való meghívása csak akkor volna mellőzhető, ha *elvileg* ki volna zárva az, hogy a Szövetség különböző organisatioinak megállapításánál a Tanács ne rendes összetételében határozzon. Ennek a feltevésnek azonban semmi alapja nincs. Az a körülmény, hogy itt nem az egyes tagállamok részéről a Tanács elé terjesztett ügygyel, hanem a nemzetközi jog által egyenesen a Szövetség hatáskörébe utalt funkcióval, tehát, hogy úgy mondjam, magának a Szövetségnek az ügyével állunk szemben, elvileg nein zárja ki a Tanácsban nem képviselt állam bevonását. Eltekintve attól, hogy a paktum semmi alapot nem nyújt az ilyen megszorító értelmezésre, maga a Tanács is nem egyszer hívott meg az ilyen természetű ügy tárgyalására érdekelt államokat. Így pl. legutóbb az 1923 dec. 13-iki ülésre Dél-Afrika képviselőjét az állandó mandátuma-bizottság által a Bondelzwart felkelés tárgyában előterjesztett jelentés tárgyalására.¹⁷

Az a körülmény, hogy a mi esetünknel egy szervezet megállapításáról, tehát a jövőben alkalmazandó jogszabályok létesítéséről s nem egy felmerült konkrét ügy intézéséről van szó, szintén nem ok az érdekelt állam mellőzésére. A kérdés az: van-e olyan állam, melynek érdekeit az organisatio különösen érinti? Ha van, annak meghívását mellőzni a paktum értelmében nem lehet.

Melyek az érdekelt államok? A paktumnak az érdekelt államra vonatkozó meghatározása nagyon ruganyos. De az kétségtelen, hogy azok az államok, melyekre nézve íbizonyos aktív vagy passzív magatartást ír elő a hozandó határozat, feltétlenül az érdekelt állam fogalma alá esnek.

Ez a helyzet az investigationak alávetett államokkal szemben.

Lássuk most a kérdés másik oldalát. Mint ismeretes, az úgynevezett szomszédos államok közül is kérték egyesek „mint érdekelt államok” a Tanácsba való meghívásukat. Ezzel a kérelemmel szemben a jogász-bizottság, illetőleg a Tanács által elfoglalt elutasító álláspont nézetem szerint is egészen helyes. Ezek az államok érdekelt államoknak tényleg nem minősíthetők. Velük szemben a fentebb tárgyalt és az investigationak alávetett államok szempontjából kifogásolt indokolás egészen helytálló. Az ellenőrzés a Szövetség joga s nem a szomszédos államoké. A Szövetség itt nem a szomszédos államok nevében és érdekében jár el. Egy, a Szövetség hatáskörébe utalt funkció gyakorlásánál az egyik államnak nem lehet több joga, mint a másiknak. Jogilag itt nincs érdekelt állam. De, újólág hangsúlyozom, ez a megállapítás természetesen nem vonatkozhat ik arra az államra, melynek ellenőrzéséről éppen szó van. Az ellen-

¹⁷ Journ. Off. V. année. 1924. 339—341. lap.

őrzésnek alávetett és a szomszédos államoknak helyzete lényegesen különbözik egymástól. A jogász-bizottság és a Tanács álláspontja azért téves szükségképen, mert erre a különbségre nincs tekintettel, s a kérdést nem veszi: 1. az ellenőrzésnek alávetett, 2. az u. n. szomszédos államok szempontjából külön-külön vizsgálat alá. Itt két egészen külön kérdés van s a jogász-bizottság ezt a két kérdést nem választotta el egymástól s tulajdonképen csak az egyik kérdésre, t. i. a szomszédos államok részvételére felelt.

Ebben az eljárásban lehetetlen annak a felfogásnak megnyilatkozását nem látnunk, ami, sajnos, a Tanácsnak az investigatio kérdésében tanúsított egész magatartását jellemzi, hogy t. i. az ellenőrzésnek alávetett államok nem teljes jogú tagok s velük szemben nem kell biztosítani mindazokat a jogokat, amelyek a Szövetség tagjait a Nemzetek Szövetségére vonatkozó jogszabályok értelmében megilletik. Még inkább megnyilatkozik ez a felfogás az investigatióra vonatkozó szabályzatban. A tárgyalásra való meghívás kérdésében a Tanács egyenlő elbírálás alá vonta az ellenőrzésnek alávetett s az u. n. szomszédos államokat, mindkettőre nézve arra az álláspontra helyezkedett, hogy nem érdekelt államok. Az ellenőrző szervezet megállapításánál egy lépéssel még tovább ment a Tanács: e szervezetet úgy állapította meg, hogy a szomszédos államokat érdekelt államoknak minősítette, az investigationak alávetett államokat pedig nem. Míg az előbbieket, mint érdekelt államokat, bevonta az investigatióba, addig az utóbbiaknak nem biztosította azokat a jogokat, melyek minden érdekelt tag-államot szükségképpen megilletnek.

A szervezeti szabályzat szerint — mint tudjuk — a leszerelési állandó véleményező bizottságba, hol az egész ellenőrző eljárás súlypontja van, az investigatioval összefüggő kérdések tárgyalásánál képviselve lesznek az összes u. n. szomszédos államok. Az investigatio bizottságban is helyet foglal a szomszédos államok legalább egy szakértője, míg az investigationak alávetett államok s azok polgárai az egész eljárásból teljesen ki vannak zárva és még mint szomszédos államok sem gyakorolhatják azokat a jogokat, melyeket a szervezeti szabályzat a szomszédos államok számára biztosít.

A leszerelési állandó véleményező bizottság szabályzata szerint, melyet a Tanács 1920 május 10-iki ülésén állapított meg,¹⁸ a bizottságban állandóan csak a Tanács tagjai vannak képviselve, a Tanácsban nem képviselt tagok csak akkor küldhetnek delegátust, ha a bizottságban egy őket direkt érdeklő kérdés kerül tárgyalás alá. A Tanács ama határozatával tehát, mellyel a szomszédos államok részére biztosította a jogot, hogy

¹⁸ Journ. Off. 1920. 134. és k. 1.

az investigatioval összefüggő kérdéseket tárgyaló bizottsági ülésekre képviselőt küldhetnek, a szomszédos államokat „érdekelte államoknak” minősítette. Ez a határozat két szempontból súlyos kifogás alá esik. 1. Ellenmondásban van a Tanácsba való meghívás kérdésében előbb hozott határozattal: ott kimondotta a Tanács a jogász-bizottság véleménye alapján, hogy nincs érdekelt állam, itt kimondotta, hogy van, t. i. a szomszédos államok azok. 2. Lehetetlen az az álláspont, hogy a szomszédos államok az investigational érdekelt államokként ismertessenek el ugyanakkor, amikor maguk az investigationak alávetett államok ilyenek gyanánt nem ismertetnek el.

Fentebb megállapítottuk, hogy a Tanácsnak az ülésre való meghívás kérdésében a jogász-bizottság véleménye alapján elfoglalt álláspontja a szomszéd államokra nézve egészen helyes. A szomszéd államok az investigational érdekelt államoknak jogilag nem minősíthetők. Az investigatio a Nemzetek Szövetségét, mint olyat megillető funkció, melynél az investigationak alávetett államoktól eltekintve, minden tag-állam egyformán érdekelve van. A központi hatalmak a békeszerződések értelmében avégből szereltettek le, hogy az összes nemzetek fegyverkezésének általános korlátozása előkészíthető legyen, tehát nem a szomszédos s általában nem egyes meghatározott államok érdekében, hanem egy az összes államokat egyaránt érdeklő magasabb cél szolgálatában. Amikor a Tanács a szomszédos államokat, mint érdekeltet az investigatioba bevonta, nemcsak saját előbbi álláspontjával került ellentétbe, hanem ellentétbe jutott a békeszerződésnek a lefegyverzés célját megállapító rendelkezésével is s határozatával azt a nehezen megcáfolható látszatot kelti, hogy a Nemzetek Szövetségének morális és fizikai erejét e kérdésnél egyes államok politikai törekvésének szolgálatába állította.

Az viszont, hogy ugyanakkor, amikor a szomszédos államok érdekelt államokként elismertetnek, az investigationak alávetett államok számára az érdekelt államokat megillető jogok nem biztosíthatnak, egészen tarthatatlan álláspont. A Tanács idevonatkozó határozata vagy tudatos megsértése a paktumnak, vagy annak a felfogásnak a folyománya, hogy az investigatio nak alávetett államok: a volt központi hatalmak, a Nemzetek Szövetségének nem teljes jogú tagjai s őket nem illeti meg mind az a jog, melyet a paktum a tag-államok részére biztosít. Fel sem tesszük, hogy a Tanács tudatosan szembehelyezkedett volna a paktum rendelkezéseivel s így, sajnos, a hozott határozatot nem lehet másként tekintenünk, mint annak a felfogásnak kétségtelen bizonyítékát, mely már a Tanácsba való meghívás kérdésében is ott látszik a háttérben lenni, hogy t. i. a volt központi hatalmak, közöttük Magyarország is, a Nemzetek Szövetségének nem minden vonatkozásban teljes jogú tagjai.

Lássuk, hogy van-e ennek a felfogásnak a Nemzetek Szövetségére vonatkozó jogszabályokban valaminő alapja?

A békeszerződések a központi hatalmakra nézve a Nemzetek Szövetségével szemben bizonyos passzív jogállapotot statuáltak. A központi hatalmak a békeszerződésben elismerték azt, hogy a Nemzetek Szövetsége bizonyos rájuk vonatkozó ügyekben határozatot hozhat. így a trianoni szerződés értelmében Magyarország nem mondhat le függetlenségéről, csak a Nemzetek Szövetsége Tanácsának beleegyezésével (73. §.); a Nemzetek Szövetsége jogosítva van bizonyos a vámszabályokra, vámdíjakra és vámkorlátozásokra vonatkozó rendelkezéseket változtatással vagy anélkül, a megállapított időn túl is érvényben tartani (215. §.); felülvizsgálhat bizonyos a kikötőkre, víziutakra és vasutakra vonatkozó szabályokat (313. §.). Több szakasz értelmében (224., 239., 292., 304., stb. §§.) a Nemzetek Szövetsége, illetőleg az általa kijelölt döntő bíró határoz a békeszerződésből kifolyó esetleges viták felett. Ezek a rendelkezések a Nemzetek Szövetségének bizonyos jogokat biztosítanak Magyarországgal szemben, Magyarországra nézve viszont kötelezettségeket statuálnak: bizonyos vonatkozásokban alávetik a Nemzetek Szövetsége határozatának. Ennek a jogi helyzetnek legtipikusabb kifejezője éppen a 143. §-ban biztosított *investigatio* jog.

A kérdés most már az, hogy ez a passzív jogi állapot mennyiben változott meg Magyarországnak a Nemzetek Szövetségébe való felvételével? Midőn Magyarország a Nemzetek Szövetségébe felvétetett, külön kikötés hiányában természetesen megszerezte mindazokat a jogokat, melyek a Szövetség tagjait a paktum értelmében megilletik. Mi most már a helyzet ha a paktumnak a tagok jogállására vonatkozó rendelkezései összeütközésbe jutnak a trianoni szerződésben foglalt egyes rendelkezésekkel. Ilyen összeütközés tényleg van: a trianoni szerződés 104. §-a szerint pl. a magyar hadsereget kizárólag a rendnek Magyarország területén való fenntartására és határrendőr szolgálatra szabad alkalmazni. Ez a rendelkezés kétségtelen ellentétben áll a paktum 16. §-ában foglalt rendelkezéssel, mely a tagállamoknak a Szövetség katonai *actio*iban való részvételét kötelezővé teszi. A svájci szövetséges állam, mint ismeretes, a Nemzetek Szövetségébe való felvétele alkalmával tisztázta éppen a 16. §. szempontjából, hogy a szövetségi tagság mennyiben fér össze az ő speciális nemzetközi jogállásával, t. i. az állandó semlegességével. A volt központi hatalmaknak a Szövetségbe való felvétele alkalmával azonban nem tisztáztattott, hogy a szövetségi tagság minő hatással lesz az illető államnak a békeszerződés által statuált különleges nemzetközi helyzetére. Ezt a kérdést tehát az idevonatkozó jogszabályok alapján a törvény-magyarázat szabályai szerint kell eldönteni.

Első pillanatra úgy látszik, hogy a „lex generale derogat speciali” elve alkalmazandó s e szerint a békeszerződésben foglalt rendelkezések, mint speciális jogszabályok veendőik irányadónak. A dolog azonban nem így áll. A paktumban foglalt jogszabályok, mint a Nemzetek Szövetségének quasi alkotmányjogi szabályai a közönséges nemzetközi jogszabályokkal nem egyenértékűek, azoknál magasabbrendű jogot képeznek. Ez világosan kitűnik a paktum 20. cikkéből. E cikk teljes szövegében így szól: „A Szövetség tagjai egyenként megegyeznek abban, hogy a jelen „Egyezségokmány” elfogadásával közöttük megszűnik minden olyan kötelezettség és megegyezés, mely az „Egyezségokmány” rendelkezéseivel össze nem egyeztethető; ünnepélyesen kötelezik magukat, hogy ezentúl a jelen „Egyezségokmány” rendelkezéseivel összeférhetetlen kötelezettséget nem vállalnak. Ha a Szövetség valamely tagja a Szövetségbe lépése előtt a jelen „Egyezségokmány”-nyal összeférhetetlen kötelezettséget vállalt volna, kötelessége, hogy haladéktalanul megtegye a lépéseket az ilyen kötelezettségek felbontása iránt.”

A paktummal ellenkező nemzetközi szerződések tehát érvénytelenek. És pedig, ha a szerződés a Szövetség tagjai között kötött, az érvénytelenség ipso iure beáll, ha pedig a Szövetség valamely tagja a Szövetségbe való belépése előtt egy nem-taggal szemben vállalt ilyen kötelezettséget, a Szövetségbe való belépése után haladéktalanul lépéseket kell tennie a kötelezettség felbontása iránt; az érvénytelenség tehát itt nem áll be ipso iure, hanem a kötelezettség megszüntetendő.¹⁰

A trianoni szerződésnél az előbbi az eset, Magyarország ezt a szerződést a Szövetség tagjaival kötötte s így Magyarországnak a Nemzetek Szövetségébe történt felvételével a trianoni szerződés mindama rendelkezései ipso iure hatályukat veszítették, melyek a paktumánál összeférhetetlenek. A paktum a békeszerződés egyik részét képezi ugyan, de a békeszerződésben foglalt többi rendelkezéseknél, melyek jogi szempontból közönséges nemzetközi szerződések, erősebb jogot alkot: ha a békeszerződés valamely rendelkezése ellentétes azokkal a jogszabályokkal, melyekkel a paktum a tag-államok jogi helyzetét meghatározza, az illető rendelkezés, ipso iure érvénytelen. A paktummal nem összeférhetetlen többi rendelkezések pedig úgy értelmezendők, hogy a paktum által a tag-államok részére biztosított jogokkal összhangzásban legyenek.

Az investigatoria vonatkozó rendelkezések ez utóbbi kategóriába tartoznak. Távrolról sem akarom azt mondani, hogy ezek a rendelkezések Magyarországra nézve Magyarországnak a Szövetségbe történt felvételével hatályukat veszítették, de azt

¹⁰ V. ö. *Schücking-Wehberg*: Die Satzung des Völkerbundes. II. Auflage. Berlin, 1924. 665. és k. 1.

állítom, hogy az *investigatio* a paktum értelmében úgy szabályozandó, hogy a Magyarországot, mint tagállamot megillető összes jogok e kérdésnél is biztosítottassanak.

Ennek megfelelően: 1. Magyarország mint érdekelt állam a paktum 4. cikkének 5. bekezdése alapján meghívandó a Tanács minden olyan ülésére, melyen a reá vonatkozó *investigatio*val kapcsolatos kérdések kerülnek tárgyalás alá. 2. Meghívandó a leszerelési állandó bizottságba az öt direkt érintő kérdések tárgyalására a, bizottság szervezeti szabályzatának 2. cikke értelmében.

A katonai *investigatio* nem az egyetlen eset, melyben a Nemzetek Szövetsége ellenőrzést gyakorol. Ilyen a mandátum alatti területek kormányzásának ellenőrzése is. A *mandatarius* államok mind tagjai az állandó mandátum-bizottságnak s a Tanács ülésére — mint láttuk — mindig meghívottnak, ha ott egy őket speciálisan érdeklő ügy kerül tárgyalás alá. Ez a példa mutatja, hogy az ellenőrzés a tagállamokat megillető jogok biztosításával nem összeegyeztethetetlen. Ragaszkodnunk kell hozzá, hogy a katonai *investigatio* is ugyanez az eljárás alkalmaztassák.

Nem fogadhatjuk el azt, hogy a Nemzetek Szövetsége a katonai *investigatio*val abból a *praemissából* induljon ki, hogy Magyarország quasi „megrögzött büntetése” a nemzetközi életnek, mely, mint ilyen kivételes szabályok alatt tartandó, hogy Magyarország a nemzetközi *delictumok* állandó gyanúja alatt álljon, mely vele — mint a büntetőjog szokásos büntetéseivel szemben — az állami szabadság másokkal szemben biztosított garanciáinak felfüggesztését indokolttá teszi.

A békeszerződés — sajnos — ebből a felfogásból indul ki, de ezt a felfogást már maga a Nemzetek Szövetsége hatályon kívül helyezte Magyarországnak a Szövetségbe való felvételével. Az új tag felvételének egyik előfeltétele, hogy a felveendő állam „hathatos biztosítékot nyújtson abbéli őszinte szándékáról, hogy nemzetközi kötelezettségeit teljesíteni fogja.” A Nemzetek Szövetsége, midőn tagjának felvette, elismerte, hogy Magyarország ezt a hathatos biztosítékot nyújtja. Magyarország, mint a Nemzetek Szövetségének tagja, nem állhat a nemzetközi *delictumok* állandó gyanúja alatt. Magyarország katonai leszerelése a békeszerződés értelmében kétségtelenül ellenőrizhető, de nem detektív módon, nem a nemzeti önértzet sértő meglepetésszerű rajtaütésekkel, hanem Magyarországnak, mint a Nemzetek Szövetsége teljes jogú tagjának a paktumban biztosított szükségszerű közreműködésével.

Az *investigatio* szabályozásánál az a kérdés dől el, hogy a Nemzetek Szövetsége Magyarországot teljes jogú tagja gyanánt tekinti-e, vagy egy olyan korlátozott jogképességű állam gyanánt, mely kivételes szabályok alatt áll. Ezt a kérdést fel-

tétlenül tisztázni kell, mert ha belenyugodnánk abba, hogy Magyarország nemzetközi jogellenesen né tekintessék a Szövetség teljes jogú tagjaként s ne gyakorolhassa mindazokat a jogokat melyek a Szövetség tagjait megilletik, ez egész nemzetközi jogi és külpolitikai helyzetünk jövő alakulására elhatározó befolyással lenne.

Nézetem szerint kívánatos volna megkeresni a Tanácsot, kérjen a hágai állandó nemzetközi bíróságtól jogi véleményt arra nézve, hogy az investigational figyelmen kívül hagyhatók-e azok a jogok, melyek Magyarországot, mint tagállamot a paktum értelmében megilletik. Általában szükséges volna nemcsak az egyes államok, hanem a Nemzetek Szövetsége hitele és tekintélye szempontjából is, ha a tagállamok jogai bírói védelemben részesülnének, olyanformán, hogy ha egy tagállam a Tanács vagy a Közgyűlés valamely határozata által az őt mint tagállamot megillető jogokban megsértve érzi magát, a Tanács köteles legyen az ügyet véleményezés végett a hágai állandó nemzetközi bíróság elé terjeszteni. A magyar kormány a többi legyőzött állam kormányával együttesen egy ilyen akciót is kezdeményezhetne.